

Carta de Florencia-Xardíns Históricos

ICOMOS (*Consello Internacional de Monumentos e Sitios*)

Preámbulo

Reunido en Florencia o 21 de Maio de 1981, o Comité Internacional de Xardíns Históricos ICOMOS-IFLA decidiu elaborar unha carta relativa á salvaguardia dos xardíns históricos que levará o nome desta cidade. Esta Carta foi redactada polo Comité e adoptada o 15 de Decembro de 1982 polo ICOMOS con vistas a completar a Carta de Venecia nesta materia específica.

Definición e obxectivos

Artigo 1. “Un xardín histórico é unha composición arquitectónica e vexetal que, desde o punto de vista da historia ou da arte, ten un interese público”. Como tal, está considerado como un monumento.

Artigo 2. “O xardín histórico é unha composición de arquitectura cuxo material é esencialmente vexetal e, por tanto, vivo, perecedoiro e renovable”.

O seu aspecto é, pois, o resultado dun perpetuo equilibrio entre o movemento cíclico das estacións, do desenvolvemento e a deterioración da natureza, e

da vontade artística e de artificio que tende a perpetuar o seu estado.

Artigo 3. Dado que é un monumento, o xardín histórico debe estar protexido segundo o espírito da Carta de Venecia. No entanto, sempre que se trata dun monumento vivo, a súa protección atense a regras específicas, que son obxecto da presente Carta.

Artigo 4. Determinan a composición arquitectónica dun xardín histórico:

- o seu trazado e os diferentes perfís do terreo.
- as súas masas vexetais: especies, volumes, xogo de cores, distancias, alturas respectivas.
- os seus elementos construtivos ou decorativos.
- as augas en movemento ou en repouso, reflexo do ceo.

Artigo 5. Expresión de lazos estreitos entre a civilización e a natureza, lugar de deleite, propicio á meditación ou á ilusión, o xardín adquire o sentido cósmico dunha imaxe idealizada do mundo, un “paraíso” no sentido etimolóxico do termo, pero que dá testemuño dunha cultura, dun estilo, dunha

época e, en ocasións, da orixinalidade dun creador artístico.

Artigo 6. A denominación de xardín histórico aplícase o mesmo a xardíns modestos que a grandes parques de composición formalista ou de natureza paisajista.

Artigo 7. Estea ou non unido a un edificio, do cal forme un complemento inseparable, o xardín histórico non pode desligarse da súa propia contorna urbana ou rural, artificial ou natural.

Artigo 8. Un sitio histórico é unha paisaxe definida, evocador dun acontecemento memorable: o emprazamento dun suceso importante da historia, orixe dun mito ilustre ou dun combate épico, motivo dun cadro soado...

Artigo 9. A protección dos xardíns históricos esixe que estean identificados e inventariados. Precisa intervencións diferentes, a saber: de mantemento, de conservación e de restauración. En certos casos, é recomendable a recuperación. A autenticidade dun xardín histórico é tanto unha cuestión de deseño e proporción dos seus partes como da súa composición ornamental, ou da elección dos vexetais e materiais inorgánicos que o constitúen.

Mantemento, conservación, restauración, recuperación

Artigo 10. Toda operación de mantemento, conservación, restauración ou recuperación dun xardín histórico, ou dunha dos seus partes, debe ter en conta simultaneamente todos os seus elementos. Separar os tratamentos podería alterar a unidade do conxunto.

Mantemento e conservación

Artigo 11. O mantemento dos xardíns históricos é unha operación de importancia primordial que debe ser continúa. Sendo vexetal o seu material principal, a conservación do xardín no seu estado habitual require tanto reposicións concretas, que sexan necesarias, como un programa a longo prazo de renovacións periódicas (erradicación completa seguida de replantacións con exemplares suficientemente formados).

Artigo 12. A elección das especies de árbores, arbustos, plantas e flores que deben replantarse periodicamente ha de facerse tendo en conta os usos establecidos e aceptados en cada zona botánica e hortícola, co obxectivo de identificar as especies orixinais e preservalas.

Artigo 13. Os elementos de arquitectura, escultura e decoración, fixos ou móbiles, que son parte integrante do xardín histórico non deben ser retirados ou desprazados máis que na medida que o esixa a súa conservación ou restauración. A substitución ou restauración de elementos en perigo ha de facerse segundo os principios da Carta de Venecia, e debe indicarse a data de toda substitución.

Artigo 14. O xardín histórico debe ser conservado nunha contorna apropiada. Toda modificación do medio físico que poña en perigo o equilibrio ecolóxico debe ser proscrita. Estas regras refírense ao conxunto da infraestrutura, tanto externa como interna (canalización, sistemas de rega, camiños, estacionamentos, tapias, dispositivos de vixilancia, atraccións para o visitante, etc.).

Restauración e recuperación

Artigo 15. Ningún traballo de restauración e, sobre todo, de recuperación dun xardín histórico deberá abordarse sen realizar previamente unha ampla investigación que inclúa todos os testemuños procedentes da escavación e a recompilación de todos os datos relativos ao xardín en cuestión e a outros similares, a fin de asegurar que dito traballo realízase con total garantía científica. Antes de iniciar a

execución das obras, debe prepararse un proxecto baseado na antedicha investigación, o cal será sometido a consideración dun grupo de expertos para o seu exame e aprobación conxunta.

Artigo 16. A obra de restauración debe respectar os sucesivos estadios da evolución experimentada polo xardín en cuestión. En principio, non debe concederse maior relevancia ou prioridade a un período en detrimento de os demais, a non ser en casos excepcionais nos que o estado de degradación ou destrución que afecte a certas partes do xardín sexa de tal envergadura que aconselle a súa recuperación, a cal debe basearse nos vestixios que subsistan ou nunha evidencia documental irrefutable. Tal reposición pode resultar máis xustificada nas partes do xardín máis próximas ao edificio principal para pór de relevo o seu significado no conxunto do deseño.

Artigo 17. Cando un xardín desapareza totalmente ou só queden vestixios que sirvan para facer conxecturas sobre os seus sucesivos estadios, non ha lugar a emprender unha reconstrución que de ningún xeito sería unha intervención nun xardín histórico.

En tales circunstancias, unha obra que se inspire en formas tradicionais, realizada sobre o solar dun antigo xardín,

ou nun espazo onde nunca existiu outro, respondería simplemente ao campo da evocación ou da creación orixinal, e non se lle podería aplicar, en ningún caso, o cualificativo de xardín histórico.

Utilización

Artigo 18. Aínda que todo xardín histórico está destinado a ser visto e percorrido, o seu acceso debe ser restrinxido en función da súa extensión e a súa fragilidade, de forma que se preserven a súa integridade física e a súa mensaxe cultural.

Artigo 19. Pola súa natureza e vocación, o xardín histórico é un lugar apracible que favorece o contacto humano, o silencio e escóitaa da natureza. Esta concepción do seu uso cotián ten o seu contrapunto na utilización excepcional do xardín histórico como lugar de festa. Convén definir as condicións para o uso extraordinario dos xardíns históricos de tal maneira que a excepcional celebración dunha festa contribúa a realzar o espectáculo do xardín, e non a desnaturalizalo ou degradalo.

Artículo 20. Se na vida cotiá os xardíns poden acomodarse á práctica dos xogos tranquilos, convén crear, en zonas contiguas aos xardíns históricos, terreos apropiados aos xogos

axitados e violentos e aos deportes, de tal maneira que se dea resposta a esta demanda social sen que prexudique á conservación dos xardíns e sitios históricos.

Artigo 21. Os traballos de mantemento ou de conservación cuxo calendario vén imposto polas estacións, ou as pequenas operacións que contribúen a restituír a autenticidade, deben ter sempre prioridade sobre as servidumes de utilización. A organización de toda visita a un xardín histórico debe estar sometida a regras que garantan a preservación do espírito do lugar.

Artigo 22. Cando un xardín está pechado por muros, non deben suprimirse estes sen considerar previamente todas as consecuencias prexudiciais que poderían producirse en canto a modificación do ambiente e protección de devandito xardín.

Protección legal e administrativa

Artigo 23. Corresponde ás autoridades responsables tomar, co asesoramento de expertos competentes, as disposicións legais e administrativas apropiadas para identificar, inventariar e protexer os xardíns históricos.

A súa protección debe integrarse nos plans de utilización do chan e nos

documentos de ordenación e planificación do territorio. Corresponde igualmente ás autoridades responsables tomar, co asesoramento de expertos competentes, as disposicións económicas tendentes a favorecer o mantemento, a conservación, a restauración e, cando sexa necesaria, a recuperación dos xardíns históricos.

Artigo 24. O xardín histórico é un dos elementos do patrimonio cuxa supervivencia, en razón da súa natureza, esixe maiores coidados contínuos por medio de persoas cualificadas. Convén que un ensino apropiado asegure a formación destas persoas, xa se trate de historiadores, arquitectos, paisajistas, xardineiros ou botánicos. Debe velarse para asegurar tamén a produción regular dos vexetais incluídos na composición dos xardíns históricos.

Artigo 25. O interese polos xardíns históricos deberá ser estimulado por todo tipo de actuacións capaces de revalorizar este patrimonio e facelo coñecer e apreciar mellor: promoción da investigación científica, intercambio internacional e difusión da información, publicacións e traballos de divulgación, estímulo do acceso controlado do público, sensibilización a través dos medios de comunicación en canto á necesidade de respectar a natureza e o patrimonio histórico. Os

máis sobresalientes xardíns históricos serán propostos para figurar na Lista do Patrimonio Mundial.

Nota Breve

Estas son as recomendacións aplicables ao conxunto de xardíns históricos do mundo.

Esta Carta poderá ser completada ulteriormente con cláusulas adicionais aplicables a tipos específicos de xardíns, incluíndo unha sucinta descrición de devanditos tipos.